

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto K 5.— za pol leta „ 2.60 za četrta leta „ 1.30

Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. List se pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamzni listi dobé se v tiskarni in pri gospodu Novak-u na velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natise enkrat, po 12 h, dvakrat 18 h, trikrat 24 h.

Štev. 7.

V Mariboru, dne 17. februarija 1898.

Tečaj XXXII.

Naša prihodnjost pod habsburško krono.

»Slov. Gospodar« je že opetno povdarjal misel, da mi avstrijski Jugoslovani imamo delati na medsebojno združitvi; ta misel je zdrava, in ker le v njej vidim rešitev in prihodnjost nas avstrijskih Jugoslovancov, zato mi bodi dovoljeno, da jo nekoliko razsnujem. Ozirati se hočem pa le na to, kar še ni bilo povedano.

Avstrijski Jugoslovani bivamo nepretrgani na Spodnjem Štajarju, južnem Koroškem, na Kranjskem, na Goriškem in Gradiščanskem, v Trstu, v Istri, na Hrvaškem, v Reki, v Dalmaciji in Bosni, ter štejejo dobrih šest milijonov. Bilo bi nas lahko več, mnogo več, ko bi ne bili izgubili tekom stoletij dobro četrtno velikosti sedanje naše zemlje in z njo preveliko število bratov, ki so se večidel ponemčili, pa tudi pomadjarili, polasili in poturčili. Kar je slo jugoslovanske zemlje v izgubo, bilo je je največ slovenske, primeroma mnogo več pa še se je odtujilo naših bratov slovenskemu jeziku. In zakaj smo ravno mi morali biti toli nesrečni? Ker smo vedno bili politično in kulturno nesamostalni, zavisni, pa tudi tlačeni od nemškega nam sosedu in gospodarja.

Samostalnimi nam je torej postati, če hočemo živeti, ali ravno tako neobhodno je potrebno, kakor se je že dokazalo, da se združimo z južnimi nam brati. Tega ne zahteva le od nas naša lastna korist, ampak nič manj tega ne veleva našim južnim bratom njihova skrb za obstanek; kajti,

kakor nam preti smrt od Nemca, tako stezata roke po Hrvatih in Srbih Madjar in Lah. Spoznajmo vendar svoj položaj, spoznajmo pa tudi pravo, kar nas reši vse skupaj ranega pogina. Zgodovina nam pravi, da je v združitvi in slogi moč, in vsakdanje izkušnje nam to-le potrjujejo. Ne bodimo dalje gluhi in slepi v svojo škodo!

Do te misli me ni prignala le naša sedanja usoda, ampak tudi prepričanje, da je za njo sedanji čas ugoden. Idejo razdelitve Avstrije v narodne skupine je hotel izvršiti daleč zroč in cesarju in državi zvesto udani Belcredi že leta 1867., torej že takrat, ko je narodna zavest v Slovanih še komaj kalila. Kaj pa naj rečemo sedaj, ko je pri Nemcih nacijonalizem besnost in pri Slovanih od dne do dne krepkejši! Vsak trezni mislec sodi, da je Avstriji pomoč in rešitev iskati le v razdelitvi po narodnostih ali v takozvanem federalizmu.

A vendar federalizem ne bode prišel kar sam in čez noč, vzlasti ker ima sovražnike v Madjarih in Nemcih, kojim sedanja ustava jamči gospodstvo v Avstriji. Federalizem imajo oni narodi, ki po njem pridobijo, in to so Slovani, vedeti tirjati. Zakaj bi se ne upali tega dognati, ki nas je v Avstriji največ, in če smo složni, previdni in vztrajni! Resnično, da niti ne mislim na zunanjo podporo naših severnih brezštevilnih bratov, dasi je pri nas v Avstriji že prav v modi, čez mejo klicati na pomoč.

V maju ali juniju t. l. namerjajo se v Pragi sniti vseavstrijski slovanski časnikarji, da se posvetujejo, kaj bi nas Slovane tesneje

združilo. Mar ne najbolje ideja federalizma, v katero edino imamo staviti upanje na boljšo bodočnost?

Severni Slovani po federalizmu težijo in so nanj vsak dan pripravljani, mi Jugoslovani še o njem niti govorili nismo. Če ga spoznamo za koristnega, potem je zadnji čas, da začnemo misel o zvezi Jugoslovancov v ljudstvih buditi in gojiti. Kar se že stori, imenovati se sme le poskus požrtvovalnih pojedincev; v mislih imam namreč časnika »Hrvatska misao« in »Novo doba«. Ali jaz mislim, da se nam je te stvari lotiti drugače. Pred vsem je treba jugoslovanskega shoda, na katerem se določita skupni namen in organizacija; potem pa pogumno na delo! Vsaka fara naj ima bralno, vsak okraj politično društvo. Tostranski Jugoslovani pa imamo imeti tudi svoj skupni nemško pisani list, iz kojega bode vlada izvedevala naše zahteve. Takega lista nam je bilo že davno treba, kakor očesa. Organi naše vlade se pač ne marajo učiti slovenski, hrvaški in srbski; je že tako in še dolgo bode tako ostalo. Ali nimajo celo Čehi svoje »Politik« in Hrvatje v kraljevini svojega »Agrar Tagblatt«? Vlada mora natanko vedeti, kar hočemo, in videti, kako se potegujemo, kako zorevamo itd., potem nas bode jemala v poštev, sicer pa ne. Samo ob sebi se razume, da mora tak list biti odlično pisan, odlično urejevan, da nas bodo stranci uvaževali. List se naj osnuje z delnicami, in ne dvomim, da bode imel dovolj gnotne kakor tudi duševne podpore. Za druge, v slovanskih jezikih pisane liste, bil bi, kar se tiče večje

Listek.

Nemška šola — šolarji slovenski.

Konjičan: »Pri vas v Vojniku imate navadno dobre sejme«.

Vojničan: »To je res, naš kraj ima lepo živino in zato pride vedno mnogo kupcev«.

Vitanjčan: »Ko bi jaz imel ves denar, ki sem ga dobil za živino tu v Vojniku, prešmentano velik žep bi moral imeti zanj«.

Vojničan: »Tudi danes sta napravila dobro kupčijo, zato se že zdaj tu pri kupci dobrega vinčka lahko malo pokrepčata. Imata pa tudi daleč domu, le glejta, da ne opešata«.

Konjičan: »To je res, da zmeroma kapljica dobrega vinčka še stare kosti ogreje«.

Vitanjčan: »Veš, pa tudi mladi se ga ne branijo. Daj malo kupico tudi svojemu dečku in pa zraven grizljaj kruheka!«

Vojničan: »Le vzami, pa jej in pij, veš, Konjice so še daleč«.

Konjičan: »Vzel sem Francina seboj na sejem, da bo vedel, kakšen je Vojnik. Danes je ravno četrtek in nima šole«.

Vojničan: »No, v kateri razred pa že hodi?«

Konjičan: »Letos je že zadnjikrat zapisan za šolo. Zato je že v tretjem razredu«.

Vitanjčan: »Kako to, kaj ni prišel v pet razred? Kaj se ni dobro učil?«

Konjičan: »Pač, pač, Francel je bil vedno priden, pa vesta, on hodi v nemško trirazrednico«.

Vojničan: »Ti si mi pravi, kako pa da pošlješ slovenskega otroka v nemško šolo!«

Vitanjčan: »Saj je pri nas tudi mnogo takih Slovencev, ki svoje otroke imajo v nemški šoli«.

Konjičan: »Jaz bi pač rad, da bi moj Francel nemško znal«.

Vojničan: »Vesta, tudi pri nas imamo nemško šolo. Pa kar nas je bolj modrih kmetov, gledamo na to, da svoje otroke pošljemo k slovenskemu pouku«.

Konjičan: »Kaj misliš, da je to modro?«

Vojničan: »Gotovo je tako. Le poslušaj, pa mi boš pritrtil. Največ dobijo nemškutarji slovenskih otrok za svojo šolo, ker kupujejo otrokom knjige, o božiču jim dajo celo kake obleke, po leti jim napravijo kako veselico, kjer otroci zastonj jedo in pijo«.

Vitanjčan: »To je pa res! Na slovanski šoli je več sto otrok in tu jim ni mogoče vsega zastonj dati; kje bi se pa jemalo? Pa to sem že marsikatero mater slišal povedati: »Moja Katerca naj le gre v nemško šolo, tam ji bodo zastonj dali bukvice, pa še kikeljeko«.

Vojničan: »Glejte, glejte, kako taki stariši ravna! Vse skupaj, kar pač otrok dobi na nemški šoli med letom, ni deset goldinarjev vredno. In ko bi mojim otrokom dali v nemški šoli petdeset goldinarjev vrednosti, tje bi jih ne dajal. Otroku mi je vendar ljubši, kakor vse drugo. Če oče in mati toliko pretrpiva, da ga vzgojiva do šolske starosti, potem bi pa naj otroka prodala za kaka darila nemške šole! To bi vendar kazalo malo ljubezni do otroka! Tam na nemški šoli otrok ne sliši več mile materine besede in se popolnoma potuji in spači«.

Vitanjčan: »Ti imaš prav! Tega se nisem nikoli slišal, da bi bil dal zajec svoje mlade mački v rejo; koklja svojih piščet tudi ne pripusti, da bi jih vzgojeval jastreb. Samo nekateri kmet ali delavec je tako zaslepljen, da daje slovenskega otroka v nemško vzgojo«.

Konjičan: »Presneto, vidva sta trda Slovenca!«

Vojničan: »Veš, tu ne gre toliko za slovensčino, kakor za prihodnjo srečo naše mladine. Le pomisli, kako sirotljje je otrok v nemški šoli! Učitelja sliši samo nemško govoriti. Kaj pa si otrok misli? Nič, saj se toliko ne razume učiteljevega razlagauja, kakor zajec na novi boben. In koliko bolj pameten otrok popoldne iz šole pride, kakor

politike, nekako središče in jim dajal smer, nasprotno pa bi on sam zajemal iz narodnih listov, kakor iz neusihajočega studenca, ter posredoval živo, pristno zvezo med vlado, od katere, in med narodi, za katere se hoče kaj doseči. Kar bi bil za tostransko polovico naš list, to bi naj bil za onostransko in za Bosno »Agramer Tagblatt« in oba skupaj pa jednega duha in jednega srca.

»Zopet nov list; listov itak preveč«, utegne ta in oni reči. Neobhodno potreben list ni odveč; in celo tega bi ne bilo treba, da bi se vsled njega število naših časnikov pomnožilo. List, katerega predlagam, bi namreč celo lahko, ker bi itak moral biti pisan nemški, tudi prevzel narodni obmejni boj zoper Nemce. Na tak način bi si, da rečemo naravnoč, »Südsteirische Post« prihranili. Sedaj nastane prašanje, ali bi se naj »Südsteirische Post« prekrstila ali prelevila v »Südslavische Post«, ali pa bi naj novi list izhajal drugod. List, ki se naj bojuje zoper Nemce, ima že radi tega izhajati na nemški meji; nehote mu priteče več gradiva take vrste, če je s svojim urednikom sredi dogodkov. Potem pa nam je pomisliti, da imamo, če hočemo gojiti uspešno politiko, narodna podjetja, kolikor le možno, tiskati na mejo naše zemlje, ne v Ljubljano, tudi še ne v Celje, ampak v Maribor, v Celovec in druga taka mesta. Narodna podjetja krepijo narodni življenj, in kje je treba najkrepkejšega, če ne na meji, in v prvi vrsti na nemški meji! V središču zemlje ima se zgoščevati sila, to je res, ali iz središča mora pa tudi izhajati pritisk ob mejo, in osnovitev čvrstega lista na meji, bil bi tak pritisk. Če bomo le vlekli na središče, bodo se nam meje neprenehoma premikale proti središču, dokler ne bomo že preslabi za vsak pritisk na zunaj. Z listom torej na mejo! Ali pa bi izhajal v Mariboru, ali v Celovcu, to bi menda bilo jednako; nazadnje bi vendar Mariboru dal prednost zraven drugih uzrokov že iz tega, da bi »Cirilova Tiskarna« vsled prenehanja »Südsteirische Post«, ne trpela škode. Da bi list dobil urednika, ki bi imel svoje moči posvetiti jedino le njemu, razume se samo od sebe.

Še nekaj. V našem boju bilo bi mnogokrat treba, recimo pred volitvami, da se pride vsakemu pojedincu s prav gorkimi besedami in sicer še zadnje trenutke pred odločitvijo do živega. Naši časniki, ki prihajajo v narod, so pač le tedniki in v prostoru jako omejeni, tudi ga vsak volilec ne čita; shodov se ne more toliko sklicati, kolikor bi jih bilo prav še treba, za agitativo pa se tudi vsakdo ne da in ne sme dati

je zjutraj šel, to ti še tisti lahko preračuni, ki še do pet šteti ne zna».

Vitanjčan: »To je že res, da za nemške otroke ima biti nemška šola. Slovenski šolar pa se v enem tednu na slovenski šoli več nauči, kakor bi se na nemški naučil pol leta. To spozna vsak, kateremu še ni pamet zmrznila».

Konjičan: »Nekaj vama že prav dam, pa za otroka je le dobro, če se nemškega nauči!»

Vojniččan: »A, tako misliš! Ljudske šole so zato, da se otroci nemškega naučijo?»

Konjičan: »Kaj pa da!»

Vitanjčan: »Ta pa ne bo prava, da bi to bil najvišji namen ljudske šole. Italijani se v svojih šolah učijo v svojem materinskem jeziku, Francozom še tudi do sedaj ni v glavo padlo, da bi svoje otroke pošiljali v šole, kjer bi učitelji angleško učili. Nemci so tudi tako pametni, da skrbijo svojim otrokom za pouk v materinščini, samo nekateri Slovenci še nočejo priti do tega spoznanja, da slovenski otrok v nemški šoli prazno slamo mlati».

Vojniččan: »Dobro si jo povedal! Sama nemščina otroka ne bo spravila v paradiz. Saj nas tega vsakdanja skušnja jasno uči. V konjiškem, v vitanjskem kakor tudi v vojniškem trgu imamo mnogo takih, ki znajo nemščino lomiti, pa kaj jim sama

uporabljati. Kaj torej storiti? Osnuje se naj v vsaki kronovini, dosti je, »Društvo za izdajo brezplačnih političnih in drugih koristnih knjižic v nedoločenih obrokih«. Sedeže tega društva, če le možno, na mejo, toda kjer imamo tiskarno: v Maribor, v Celovec itd.! Če se n. pr. kje vidi, da bo boj vroč, napiše se primeren spis, naroči pri društvu par sto, ali celo tisoč ponatisov, ter vrže o pravem času med ljudstvo. Naša stvar mora zmagati, ker je pravična, le sredstva nam je treba vedno iskati, da smo sovražnikom kos, ki je v njih toli iznajdljiv, in sredstva vrlo uporabljati.

Končamo. Kar sem pisal, ni prazna sanja. Treba je nam Jugoslovanom združitve, to podpišem s svojo krvjo. Kogar pa še nisem prepričal, ta še vedi, da se je na vsem tihem osnovala »Jugoslovanska socijalno-demokratska zveza«, ki je svoje delo že pričela. Toda o tej sami drugokrat.

R . . . k.

Cerkveno-politični zbor v Konjicah.

»Katol. politično društvo v Konjicah« sklicuje, kakor mu to njegova društvena pravila vелеvajo, vsako leto v predpustu veliki zbor v konjiškem trgu. Navadno je ta zbor, ki velja v ime obletnice ustanovljenja tega že 27 let starega društva, prav dobro obiskovan. Tudi letos se je bilo zbralo dovolj društvnikov od blizu pa tudi od daleč. Veljal je pa letošnji ta zbor prav posebno blagemu spominu nepozabljivega papeža Pija IX. Društvo se hvaležno shranjuje odgovor, katerega so mu bili pred 27 leti poslali pokojni papež Pij IX., na pismo udanosti, katero je bilo to društvo poslalo sv. očetu, papežu Piju IX. v viharnem letu 1871. Zato je društveno sobo to pot kinčala tudi lepo ovenčana podoba papeža Pija IX. Čast. gosp. nadžupnik kot društveni prvomestnik so pa v slavnostnem govoru pred oči postavili obilnoštevilnim zborovalcem obris življenja in trpljenja, smrti in pogreba papeža Pija IX.

Ko izide št. 7. »Slov. Gosp.«, bode ravno 20 let dopolnjenih, odkar so bili shranili pozemeljske ostanke tega velikega papeža v za odločenem okinjaku (niši) cerkve sv. Petra v Rimu. Od tam so jih dne 12. julija 1881. (zavolj prekucuhov laških) po noči prepeljali v cerkev sv. Lovrenca zvanaj mestnega obzidja. Tam so pripravili toliko slavnemu papežu primeren grob, tamkaj čakajo nepozabni Pij IX. častitljivega vstajenja.

Po tem nagovoru je podal društveni g. tajnik svoje poročilo, iz katerega posnememo,

nemščina pomaga! Raztrgani hodijo bolj kakor vsak slovenski berač, in trdno sem prepričan, da imajo želodec večkrat tako prazen, da bi lahko skoraj skoz njega videl».

Vitanjčan: »In kar je tržanov, ki se jim nekoliko bolje godi, od kod pa imajo svoje blago in premoženje? Slovenski kmeti so jim ga nanosili. Vsaj se še zdaj ni vsem kmetom razsvetilo, da nemčurji s slovenskim denarjem tlačijo kmeta. Denar je tedaj dober od slovenskega kmeta, njegovo slovenščino bi mu pa radi z nogami teptali in zasramovali!»

Vojniččan: »Veš, Konjičan, nemščina človeku ne pomaga na konja. Hodil sem po nemških krajih, kakor po zgornjem Štajarskem in sem videl gospodarje, ki ne znajo drugega prečmrkniti kakor nemščino, pa bili so zabiti kakor drvo; in tudi pri njihovem gospodarstvu se ni kazala in svetila njih modrost. In ko bi naše slovenske kmete šola vse ponemčila, da bi vsak bil navdušen Nemec od glave do pete, zaradi tega bi vendar le ne bil bolj pameten, moder, srečen in bogat».

Konjičan: »Jaz sem se pa že s trškimi gospodi pogovarjal zaradi nemške šole. Pravili so mi, da nam kmetom je potreba le nemščine in potem bi bili gospodje. Do tega bodo pa naši otroci najlažje prišli po nemški šoli».

da je naše društvo v starem letu imelo štiri velike zборе in do steje do 275 društvnikov. Spregovoril je potem času primerno besedo, s katero je spričal, da sv. katol. cerkev nobenemu ljudstvu ne krajša njegovih narodnih pravic, mu ne brani likati in omikati narodni jezik.

Zato pa ni bilo težko gospodu dr. Rudolfu utemeljiti z navdušenjem vsprejeto daljšo resolucijo, ki se je takoj odposlala klubu naših slovenskih poslancev v Gradcu. V tej resoluciji smo se pred vsem zahvalili našim poslancem, da so poskusili spraviti obe slovenski stranki, ki se le predolgo že med seboj pričkata na Kranjskem. Potem smo jim izrekli svoje zaupanje in jih poprosili, da naj se še znanprej tako neustrašno potegujejo za enakopravnost Slovencev z Nemci, posebno pa še za pravice naših slovenskih visokošolcev v Gradcu in na Dunaju. Konečno smo jih pozvali, da naj se krepko zastavijo za slovensko vseučilišče v Ljubljani.

Društveni g. blagajnik nas je potolažil s svojim poročilom, češ, da naše društvo nima nobenih dolgov, in je naročnino za par iztisov »Slov. Gosp.« že naprej plačalo, kakor bi to moral vsak skrben naročnik storiti. Spregovoril je potem par krepkih besed na čast poštemu delu.

Ker se je med tem mnogim zborovalcem, ki so bili prišli od daleč, domu mudilo, se je po nasvetu č. g. Vida Janžekoviča, kaplana iz Čadrama, po vsikliku dosedanji društveni odbor potrdil še za osemindvajseto društveno leto.

Strikatnim »živio«-klicem na presvetlega cesarja, kakor na sv. očeta pap. Leona XIII. se je zborovanje zaključilo v najlepšem redu. Konjičan.

Deželni zbor štajarski.

Deželni zbor se je pečal pretečeni teden s predlogom deželnega odbora, naj se vpelejo naravnostne volitve, da namreč tudi na kmetih vsak volilec voli ne volilnega moža, ampak naravnost deželnega poslanca; volilo naj bi se tajno, po listkih. Slovenci smo za tak predlog; toda poglobitna stvar je pri nati, da se nam da primerno število poslancev. Slovencev nas je ena tretjina v deželi, morali bi torej imeti po pravici tudi eno tretjino poslancev, namreč 20; smemo jih pa voliti le 8. Enaka krivica se godi nemškimi katoličanom. Zato smo Slovenci in konservativci oni dan izrekli, da dokler se volilna postava v tem smislu ne spremeni, da dobimo večje število zastopnikov, ne moremo sode-

Vitanjčan: »Koliko kmečkih otrok so tudi že naši tržani spravili v svojo nemško šolo! Pa kmeti so nespametni, zakaj jim vse verjamejo. Je pač šment, kmetje smo dobre duše, tržani imajo pa namazan jezik, kadar je treba koga opehariti».

Vojniččan: »Da slovenski mladini nemška šola ne more koristiti, tega nas preteklost najbolje uči. Velikokrat sem se jezil nad tistimi časi, ko se je po vseh šolah samo nemško učilo. Knjige so bile večinoma nemške ali pa take, da je bila ena stran nemška, druga pa slovenska. V šoli smo brali le vse nemško, molili, računili smo nemško. Nam otrokom se je jezik tako premikal pri nemških besedah, kakor smo slišali od svojega učitelja. Kaj smo klepetali, tega še dandanes ne vem. A to vem, da smo tako delali, kakor bi prah na veter nosili. Zdaj si večkrat mislim, da nemška živina ne trpi toliko, kakor je slovenska mladina v nemški šoli. Pa ves trud je bil zastonj. Prišel sem domu, ate so me vprašali: »Kaj ste se danes v šoli učili?« Rekel sem: »Vse je bilo nemško, poslušal sem in gledal, kako lepo so gospod učitelji kazali s prsti in z ustmi, pa zdaj sem že pozabil«. Mati so mi rekli, da bi zvečer ž njimi molil, kar sem slišal v šoli, pa moje besede so bile nemške in se z materinimi niso vjemale. Mati so bili žalostni in so mi